Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

Географічний факультет
(назва інституту/факультету)
Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії
(назва кафедри)

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
Фізична географія материків й океанів
(вкажіть назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

обов'язкова
(вказати: обов'язкова)

Освітньо-професійна програма бакалавр
(назва програми)

Спеціальність 106 Географія, 014 Середня освіта (географія)
(вказати: код, назва)

Галузь знань 10 – природничі науки, 01 – освіта
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський
(вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий)

географічний
(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська
(вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники: Сергій Кирилюк, доцент кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії, к. геогр.н.
(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1694][caf_pers_id]=945&commands[1694]=item
Контактний тел. (066) 074-32-52
E-mail: serhiikyryliuk@gmail.com
s.kyrylyuk@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2311
Консультації Онлайн-консультації: (п'ятниця з 14^{30} до 15^{30}).
Очні консультації: (четвер з 15^{00} до 16^{00}).

Профайл викладача (-ів) http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1694][caf_pers_id]=129&commands[1694]=item
Контактний тел. (050) 912-90-28
E-mail: g.hodan@chnu.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2311
Консультації Онлайн-консультації: (п'ятниця з 14^{20} до 15^{20}).
Очні консультації: (четвер з 15.00 до 16.00).

Профайл викладача (-ів) http://www.physgeo.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/02personnel&data[1694][caf_pers_id]=1075&commands[1694]=item
Контактний тел. (099) 406-97-63
E-mail: i.dobynda@chnu.edu.ua
iradob1987@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=2311
Консультації Онлайн-консультації: (понеділок з 13^{30} до 14^{30}, четвер з 14^{40} до 15^{30}).
Очні консультації: (середа з 13^{00} до 14^{30}) (за попередньою домовленістю).

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни):

Фізична географія материків й океанів вагома складова регіональної фізичної географії, що вивчає особливості прояву загальних фізико-географічних закономірностей географічної оболонки нашої планети. Розглядає вплив глобальних природних процесів на формування сучасних природних комплексів регіонів й акваторій Землі, дає оцінку сучасного стану природних систем в залежності від специфіки й динаміки природних умов, формує загальне уявлення про природні умови і ресурси фізико-географічних країн світу.

Освоєння загальних положень дисципліни в структурі професійної підготовки займає вкрай важливе значення з огляду комплексності засвоєння як нових, так і набутих раніше знань.

2. Мета навчальної дисципліни:

Головною метою дисципліни «Фізична географія материків й океанів» є формування у студентів цілісного уявлення про природу світу, її різноманітність і регіональні особливості; пізнання закономірностей виникнення, розвитку, поширення і господарського освоєння ландшафтів материків й акваторії океанів, а також виявлення об'єкту дослідження фізичної географії материків та океанів, характеристика структури фізичної географії материків та океанів, ознайомлення з основними завданнями та історією становлення фізичної географії материків та океанів. З'ясування головних природних закономірностей природних країн в розрізі материків та острівних територій. Розглянути глобальні природні утворення та їх вплив на розвиток природи фізико-географічних країн.

При вивченні дисципліни студенти отримують поглибленні комплексні знання і загальнонаукові уявлення про природні та природно-антропогенні геосистеми материків й океанів. Важливого значення й специфічного поєднання набувають знання, отримані під час вивчення дисциплін: «Землезнавство», «Геологія», «Геоморфологія», «Гідрологія», «Біогеографія», «Метеорологія і кліматологія».

3. Пререквізити:

Вивчення дисциплін «Землезнавство», «Геологія», «Геоморфологія», «Гідрологія», «Метеорологія і кліматологія», «Географія ґрунтів», «Біогеографія», «Ландшафтознавство», «Фізична географія материків й океанів».

4. Результати навчання:

Повинен знати:

- історію і фактори формування природи материків й океанів для проведення наукових досліджень в галузі географії, екології та природокористування;
- природну специфіку кожного материка для організації раціонального природокористування на території;
- регіональні прояви географічної зональності на різних материках для проектування типових заходів з охорони їх природи;
- структуру сучасних ландшафтів материків для розробки практичних рекомендацій по їх збереженню;
- особливості прояву екологічних проблем і природокористування в різних районах земної кулі.

Повинен вміти:

- аналізувати природні фактори, що формують різноманітність сучасних ландшафтів материків і визначають різноманіття типів природокористування на їх територіях;
- виявляти природні взаємозв'язку в природних комплексах для вирішення глобальних екологічних проблем і організації раціонального природокористування;
- складати фізико-географічну характеристику компонентів природи і природних комплексів для використання в географії, екології та природокористування;
- порівнювати схожі та відмінні риси природи материків й океанів загалом, за окремими компонентами і природним комплексам для проектування типових заходів з охорони природи;

- наводити приклади негативних і позитивних наслідків сучасного землекористування в різних регіонах світу.

Повинен володіти:

- навичками самостійної роботи зі спеціалізованою літературою, необхідними випускнику в професійній діяльності;
- навичками читання тематичних і загальногеографічних карт з метою творчого застосування в науково-дослідній та виробничій діяльності;
- методичними підходами до фізико-географічного аналізу ландшафтів материків і океанів для організації раціонального природокористування.

Повинен демонструвати здатність і готовність:

- застосовувати отримані знання на практиці і в професійній діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни_____												
Форма навчання	**Рік підготовки**	**Семестр**	**Кількість**		**Кількість годин**							**Вид підсумкового контролю**
			кредитів	**годин**	**змістових модулів**	**лекції**	**практичні**	**семінарські**	**лабораторні**	**самостійна робота**	**індивідуальні завдання**	
Денна	2	3/4	8	240	4	60	60			120		Іспит
Заочна	2	3/4	8	240	4	16	16			208		Іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль 1. Фізична географія Європи та Азії												
Тема 1. Вступ до фізичної географії світу	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 2. Фізико-географічне районування. Фізико-географічні країни	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Європи	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика країн Європи	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Тема 5. Фізико-	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9

географічна характеристика Азії												
Тема 6. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Азії	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Всього М1	60	15	15			30	60	3	3			54
Змістовний модуль 2. Фізична географія країн Північної Америки та Африки												
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Північної та Центральної Америки	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Північної Америки	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Тема 3. Фізико-географічна характеристика Африки	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Африки	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Всього М2	40	10	10			20	40	2	2			36
Змістовний модуль 3. Фізична географія країн Південної Америки та Австралії												
Тема 1. Фізико-географічна характеристика Південної Америки	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 2. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Південної Америки	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Тема 3. Природа Австралії та Океанії	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 4. Фізико-географічна та номенклатурна характеристика Австралії та Океанії	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9

Тема 5. Глобальні природні системи та їх вплив на розвиток фізико-географічних країн	10	5	-	-	-	5	10	1	-	-	-	9
Тема 6. Глобальні геосистеми світу	10	-	5	-	-	5	10	-	1	-	-	9
Всього М3	60	15	15			30	60	3	3			54
Змістовний модуль 4. Фізична географія країн океанів												
Тема 1. Природа Тихого океану	10	5	-	-	-	5	10	2	-	-	-	8
Тема 2. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Тихого океану	10	-	5	-	-	5	10	-	2	-	-	8
Тема 3. Природа Атлантичного океану	10	5	-	-	-	5	10	2	-	-	-	8
Тема 4. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Атлантичного океану	10	-	5	-	-	5	10	-	2	-	-	8
Тема 5. Природа Індійського океану	10	5	-	-	-	5	10	2	-	-	-	8
Тема 6. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Індійського океану	10	-	5	-	-	5	10	-	2	-	-	8
Тема 7. Природа Північно-Льодовитого океану	10	5	-	-	-	5	10	2	-	-	-	8
Тема 8. Номенклатурна та акваторіальна характеристика Північно-Льодовитого океану	0	-	5	-	-	5	10	-	2	-	-	8
Всього М4	80	20	20			40	80	8	8			64
Всього	240	60	60			120	240	16	16			208

5.3. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	Тектонічна та геологічна будова країн Європи
2	Рельєф Європи
3	Гідрокліматичні особливості Європи
4	Ґрунтовий та рослинний покрив Європи
5	Фізико-географічне районування Європи
6	Особливості тектонічної та геологічної будови Азії
7	Характеристика рельєфу Азії
8	Кліматичні та гідрологічні особливості Азії
9	Біокомпоненти Азії
10	Фізико-географічне районування Азії
11	Структурно-тектонічні та геологічні особливості будови Північної Америки
12	Характеристика рельєфу Північної Америки
13	Кліматичні та гідрологічні особливості Північної Америки
14	Ґрунтовий та рослинний покрив Північної Америки
15	Особливості фізико-географічного районування Північної Америки
16	Тектонічна та геологічна будова Африки
17	Рельєф Африки
18	Гідрокліматична характеристика Африки
19	Біокомпоненти Африки
20	Фізико-географічні країни Африки та їх кореляція з країнами Африки
21	Особливості тектонічної та геологічної будови Південної Америки
22	Геоморфологічні особливості Південної Америки
23	Кліматична та гідрографічна характеристика Південної Америки
24	Особливості поширення та розподілу ґрунтового покриву Південної Америки

* ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни за рішенням кафедри (викладача).

6. Система контролю та оцінювання

Види та форми контролю

Усне опитування (індивідуальне і фронтальне, усні заліки, іспити тощо) полягає в постановці перед студентами запитань за змістом вивченого матеріалу і оцінюванні повноти, логічності і обґрунтованості їхніх відповідей;

Письмовий контроль знань і умінь здійснюється за допомогою письмових робіт (контрольні, письмові відповіді на питання, реферати, вирішення різних задач і вправ) дозволяє виявити уміння послідовно викладати матеріал, висловлювати свої думки на письмі;

Тестовий контроль здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань, які дають можливість за порівняно короткий час перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок.

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:
- контрольні роботи;
- стандартизовані тести;
- реферати;
- розрахункові, графічні, розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

- контрольні роботи.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	**відмінно** В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.	зараховано
80 – 89	**B**	**добре** Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.	
70 – 79	**C**		
60 – 69	**D**	**задовільно** В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань **(D)**. Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань **(E)**.	
50 – 59	**E**		
35 – 49	**FX**	**незадовільно з можливістю повторного складання** Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	**F**	**незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни** Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

		практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.	дисципліни

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																										Іспит	Сума
Змістовний модуль № 1						Змістовний модуль № 2				Змістовний модуль № 3						Змістовний модуль № 4											100
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13	Т14	Т15	Т16	Т17	Т18	Т19	Т20	Т21	Т22	Т23	Т24				
3	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**	**28**	**100**

Т1, Т2 ... Т9 – теми змістових модулів.

5. Рекомендована література

Основна

1. Власова, Т. В., Аршинова, М. А. Ковалева, Т. А. (2005). *Физическая география материков и океанов.* Москва, Издательский центр «Академия».

2. Еремина, В. А., Притула, Т. Ю., Спрялин, А. Н. (2003). *Физическая география материков и океанов.* Москва, Гуманит. Изд. Центр ВЛАДОС.

3. Ковалишин, Д.І. (1999). *Практикум з фізичної географії материків і океанів (для студентів географічних спеціальностей вузів).* Тернопіль, Підручники і посібники.

4. Лосев, К. С. (1982). *Антарктический ледниковый покров (история и современное состояние).* Москва, Наука.

5. Марисова, І. В. (2005). *Біогеографія.* Регіональний аспект. Суми, ВТД «Університетська книга».

6. Панасенко, Б. Д. (1999). *Фізична географія материків.* Вінниця, ЕкоБізнесЦентр.

7. Половина, П. І. (1998). *Фізична географія Європи.* Київ, АртЕк.

8. Рябчиков, А. М. (ред.) (1988). *Физическая география материков и океанов.* Москва, Высшая школа.

9. Смирнов, Т. А. (ред.) (1987). *Хрестоматия по географии материков и океанов.* Москва, Просвещение.

10. Смирнова, Н. П., Шибанова, А. А. (1981). *По материкам и странам: (Южная и Северная Америка, Евразия).* Москва, Просвещение.

11. Эдельштейн, К. К. (2005). *Гидрология материков.* Москва, Издательский центр «Академия».

Додаткова

1. Arbogast, A. F. (2017). *Discovering physical geography.* John Wiley & Sons.

2. Briggs, D. J., & Smithson, P. (1986). *Fundamentals of physical geography.* Rowman & Littlefield.

3. De Blij, H. J., Muller, P. O., & Williams, R. S. (2004). *Physical geography: the global environment (Vol. 2).* Oxford University Press.

4. Ellis, E. C. (2017). *Physical geography in the Anthropocene.*

5. Fullen, M. A. (2003). Soil erosion and conservation in northern Europe. *Progress in physical geography,* 27(3), 331-358.

6. Gabler, R., Petersen, J., & Trapasso, L. (2006). *Essentials of physical geography. Cengage Learning.*

7. Gao, J., & Xia, Z. G. (1996). Fractals in physical geography. *Progress in Physical Geography,* 20(2), 178-191.

8. Gerard, F., Petit, S., Smith, G., Thomson, A., Brown, N., Manchester, S., ... & Boltiziar, M. (2010). Land cover change in Europe between 1950 and 2000 determined employing aerial photography. *Progress in Physical Geography,* 34(2), 183-205.

9. Gómez-Villar, A., Santos-González, J., González-Gutiérrez, R. B., & Redondo-Vega, J. M. (2015). Glacial cirques in the southern side of the Cantabrian Mountains of southwestern Europe. Geografiska Annaler: Series A, *Physical Geography,* 97(4), 633-651.

10. Gregory, K. J. (2000). *The changing nature of physical geography (p. 368).* London: Arnold.

11. Gregory, K. J. (2019). *Man and environmental processes: a physical geography perspective. Routledge.*

12. Guyot, A. (1873). *Physical geography.* New York: Scribner, Armstrong and Company.

13. Herschel, J. F. W. (1867). *Physical geography of the globe.* A. and C. Black.

14. Hess, D., & Tasa, D. (2011). *McKnight's physical geography: a landscape appreciation. Upper Saddle River,* NJ: Prentice Hall.

15. Holden, J. (Ed.). (2008*). An introduction to physical geography and the environment. Pearson Education.*

16. Inkpen, R., & Wilson, G. (2013). *Science, philosophy and physical geography. Routledge.*

17. Johnston, R. J. (1986). *On human geography. Basil Blackwell.*

18. Lave, R., Wilson, M. W., Barron, E. S., Biermann, C., Carey, M. A., Duvall, C. S., ... & Pain, R. (2014). I ntervention: Critical physical geography. *The Canadian Geographer/Le Géographe canadien,* 58(1), 1-10.

19. Marsh, W. M., & Dozier, J. (1986). *Landscape: an introduction to physical geography.*

20. Maury, M. F. (1869). The physical geography of the sea, and its meteorology. Sampson Low, Son & Marston.

21. Nelson, B. D., Aron, R. H., & Francek, M. A. (1992). Clarification of selected misconceptions in physical geography. *Journal of Geography,* 91(2), 76-80.

22. Petersen, J., Sack, D., & Gabler, R. E. (2010). *Fundamentals of physical geography. Cengage Learning.*

23. Roy, A., & Trudgill, S. (Eds.). (2014). *Contemporary meanings in physical geography: from what to why?.* Routledge.

24. Sager, R. J., Helgren, D. M., & Israel, S. (1989). *World geography today.* Holt, Rinehart and Winston.

25. Seppala, M. (2005). *The physical geography of Fennoscandia (pp. 119-121).* Oxford University Press.

26. Shahgedanova, M. (Ed.). (2003). *The physical geography of northern Eurasia (Vol. 3).* Oxford University Press on Demand.

27. Smith, M. W., Carrivick, J. L., & Quincey, D. J. (2016). Structure from motion photogrammetry in physical geography. *Progress in Physical Geography,* 40(2), 247-275.

28. Strahler, A. H., & Strahler, A. N. (2002). *Physical geography: science and systems of the human environment.* New York: Wiley.

29. Strahler, A. H., & Strahler, A. N. (2003). *Introducing physical geography.*

30. Thomas, D. S., & Goudie, A. S. (Eds.). (2009). *The dictionary of physical geography.* John Wiley & Sons.

31. Veblen, T. T., Young, K. R., & Orme, A. R. (Eds.). (2015). *The physical geography of South America.* Oxford University Press.

32. Wellington, J. H. (1955). *Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography. Southern Africa. A geographical study. Vol. 1. Physical geography. Vol. 2. Economic and human geography.*

33. Willmott, C. J. (1984). *On the evaluation of model performance in physical geography. In Spatial statistics and models (pp. 443-460)*. Springer, Dordrecht.

6. Інформаційні ресурси

1. Бібліотечний сайт кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії https://collectedpapers.com.ua/